

KRIVIČNOPROCESNO ZAKONODAVSTVO KAO INSTRUMENT SUPROTSTAVLJANJA KRIMINALITETU



Prof. dr Stanko Bejatović

Opšte napomene o krivičnoprocesnom zakonodavstvu kao instrumentu suprotstavljanja kriminalitetu

Krivično zakonodavstvo posmatrano kao celina, a time i krivičnoprocesno zakonodavstvo kao nerazdvojni deo te celine, je ne samo nezaobilazan već i izuzetno značajan instrument suprotstavljanja kriminalitetu. Sa takvim svojim značajem ono je istovremeno i jedan od ključnih instrumenata u ostvarivanju ciljeva kriminalne politike uopšte, a to je suzbijanje kriminaliteta. I u teoriji i u praksi nesporna je kako njihova funkcionalna povezanost tako i činjenica da od kvaliteta zakonske norme, njene adekvatne primene i stepena zloupotrebe prava, u ne malom, zavisi i stepen uticaja ovog zakonodavstva na uspešnost ostvarivanja ciljeva kriminalne politike uopšte. Ovo sve iz razloga što krivičnoprocesno zakonodavstvo predstavlja zakonsku osnovu za izgradnju onog dela kriminalne politike koji se realizuje na represivnom planu. Kao takvi, konkretni krivičnoprocesni zakoni da bi bili u funkciji adekvatne kriminalne politike moraju da odgovaraju savremenim zahtevima borbe protiv kriminaliteta, da budu usklađeni sa našom stvarnošću i da budu primenljivi. Jednom rečju moraju, posmatrano sa aspekta svog sadržaja, da budu oslobođeni normativnog romantizma i da u sebi sadrže samo onoliko represivnosti koliko je to stvarno neophodno. Moraju da budu adekvatni vremenu i prostoru na kojem se primenjuju, jer dobro je poznato i nesporno da preventivna funkcija zakonske norme nije toliko u njenoj strogosti koliko u neminovnosti njene primene na svako lice u slučajevima kada su ispunjeni za to propisani zakonski uslovi. No i pored ovog, sadržaj zakonskog teksta nije jedini preduslov uspešnosti suprotstavljanja krivičnoprocesnog zakonodavstva kriminalitetu. Nasuprot. Opšti cilj politike suzbijanja kriminaliteta – zaštita društva od kriminaliteta zavisi i od primene tog zakonodavstva koja mora da bude adekvatna i u skladu sa intencijama zakonodavca, a ne samo da ostane mrtvo slovo na papiru. Zatim, tu je i faktor zloupotrebe konkretne za-

konske norme. Samo u svojoj uzajamnoj povezanosti ova tri aspekta krivičnoprocesno zakonodavstvo doprinosi željenom stepenu njegovog dejstva na polju borbe protiv kriminaliteta, i kao takvo predstavlja i njenu značajnu komponentu u ostvarivanju protektivne funkcije. Nema spora, ako konkretni zakonski tekst odgovara savremenim zahtevima borbe protiv kriminaliteta, ako njegove norme nalaze adekvatnu primenu u praksi i ako se zloupotrebe pojedinih normi tog zakonskog teksta svode, na minimalne slučajeve ili pak samo na njegove pokušaje onda je uloga krivičnoprocesnog zakonodavstva u realizaciji ciljeva kriminalne politike ne samo veća već i znatno uspešnija i suprotno. Ovakva kauzalna povezanost između krivičnoprocesnog zakonodavstva i kriminalne politike posebno dolazi do izražaja kod teških oblika kriminaliteta koji je skoro prateća pojava tranzicionog perioda bilo koje pa i naše države. Ovo iz razloga što je upravo kod ovih oblika kriminaliteta nesporna nužnost, neophodnost i opravdanost što efikasnije primene mera krivične prinude. Ovde kao i uopšte samo efikasna primena mera krivične prinude je instrument uspešnog suprotstavljanja kriminalitetu i kao takva odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Nasuprot, neefikasna primena mera krivične prinude suprotna je ciljevima i generalne i specijalne prevencije i kao takva ohrabruje potencijalne izvršioce krivičnih dela i izaziva, sasvim opravdano, i nezadovoljstvo javnosti čime ova problematika još više dobija na svom značaju. Iz ovih, i ne samo ovih, razloga obaveza je svakog društva da stvori normativne kao i sve druge preduslove za što uspešniju borbu protiv kriminaliteta, tj. za što uspešnije ostvarivanje ciljeva kriminalne politike.

Polazeći od prednje postavljene hipoteze da krivičnoprocesno zakonodavstvo stoji u kauzalnom odnosu sa stepenom realizacije politike suzbijanja kriminaliteta uopšte, a time i njegovih najtežih oblika, odnosno da je samo adekvatno – savremeno krivičnoprocesno zakonodavstvo, zakonodavstvo usklađeno sa našom društvenom stvarnošću u funkciji adekvatne politike suprotstavljanja kriminalitetu, i

